

עין משפט‏
נר מצוה

מז א מיי פטויז מהלי שבת הלכה ז סמג עשין דרענן א טור טו"ע א"ח ס' שם סעף יג: מ"ב ב טו"ע ע' שם סעף יד:

רב ניסים גאון

אמור ליה אביי כמאן כ"י שמעון. והו שאמר ר' שמעון בפרק כל גנות העיר, אחד גנות ואחד חצרות ואחד קרפפות. סליק עושין פסין

רבינו חננאל

והדין ה"כ אי עבדי האי קירי כי אכסדרה בשלש מחיצות, הכי נמי דחולקתן בחלוקת ר' וקיימי לן הילכתא כוותיה דרב. הכא במאי עסקין דעבדי כי אדילא, פי' ערסלא, כדמתרג' כמלוה במקשה כערסלא מבתוהא. והוא חבלים מתוחים מאילנות לאילנות כמין מיטה לשכב עליהן השומר בלילה, וישב תחת צילה ביום ותחתיהן פתוח כולו. ובהכי אמר דבה קיריו מיתרו שביעיה פתוח לגמרי, ור' זורא אמר אין קיריו מיתרו אלא המקום הקירוי חלוק הוא זה מזה. וקיימא לן כ"י זורא דמיקיל בעירובין. וליפוקי אמר ר' זורא אע"ג דפליגנא בהאי קירוי דעבדי כי אדילא שהוא פרוץ מתחתיו מכל צד ומותר. מורינא בקרפף שנפרץ במלואו לחצר שאין מטלטלין בו באותו קרפף אלא פי' אבות הואיל ואיר מחיצות החצר מייחרת, ומתקין לה רב יוסף וכי אורי של חצר שיותר לטלטל בכל החצר אוסר. א"ל אביי כ"ש דאמר אחד גנות ואחד חצירות ואחד קרפפות לכלין ששבתו בחוכן. הנה ל"י שמעון הקרפף והחצר רשות אחת הן, ל"י שמעון נמי איכא אויר מחיצות והוא מקום הכותל שנפרץ בלחץ ובצנור, וענשרה עתה עם הקרפף וענשה יתר מבית סאתים. ומנא חיתמא דאמר רב חסדא קרפף שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו, חצר מותרת וקרפף אוסר. חצר מאי ט"י מותרת משום דאיכא גיפופי. פי' גיפופי דחשיבי כפסין. וימנין דמשכחת לה איפכא, כלומר יומנין דמשכחת גיפופי בקרפף ולא בחצר. אלא משום דאמר זה הקרפף אויר מחיצות מיתרו, דאע"ג דאיכא מחיצות כיון דהוא יתר מבית (סאה) [סאתים] אסור, ובחצר מחיצותיה מתירין אותה אפי' בבית י'. כורין, וקיימא ר' דהילכתא כוותיה דרב באכסדרא וכו', וזורא בקרפף. ההוא בוסתנא דהוה סמין גודא לאשיתא דאפדנא, נפל גודא דבוסתנא, סבר רב ביבי למיסמן אאשיתא דאפדנא. ודחה רב אמר אשיתא לאפדנא ועבדי לבוסתנא לא עבדי.

ירוש גלותא נטע כוורניקא בבוסתנא. פי' כוורניקא נטיעה, כדגרסינן אידיה נטיעה של שמחה זה הנוטע אכוורניקי של מליכם. והיתה זאת הגינה יתר מבית סאתים מוקפת גדר גבוה י' טפחים סביבותיה, ולא היתה בה שומריה ולא בית דירה. וא' ל"י ריש גלותא לרב הונא בנ חננא זיל תקין דוכתא דניכריך ביה ריפתא בשבת התם. ביקש להתיר לו הטילטול בכל הגן ואפילו במקום האילנות דהוה חד גיסא נטיעות וחד גיסא דרעים. אול רב הונא עבד קנה קנה פחות מג', כחדא גיסא מן הנטיעות ועד הבינין שבנה (כגון) [בגן] אחרי נטיעתו. וסמן בהאי גיסא אחריתו בגדר של גן שהוא גבוה י' טפחים דליהוי כאילו הוקף לדירה. אול רבא

כה:

א"י דעבידא כי אכסדרה הכי נמי. פירוש שהיתה מוקפת משלש א"ו משתי רוחותיה **א**: **הבא** במאי עסקינן דעבדי בי ערסלא.

שהיתה פרוצה מד' רוחות וערסלא מטה דמרגום כמלוהה במקשה כערסלא (ישעיה ב) והם חבלין המתוחין מאילן לאילן כסדר המטה והשומר שוכב עליה צלילה ויושז צללו ציוס ורש"י גרס כי ארזילא משופע דלית לה פה ולא אמרי' פי תקרה יורד וסותם: **ובי** אויר המותר לֹא אוסרו. הרי נפרץ צנפן צמלואו למקום המותר לו ויתור נמי ליכא דהא כל חצירות מוקפות לדירה הם א"ל אצ"י כמאן כר' שמעון דלרצנן דאמרי שמי רשויות הן נפרץ צמלואו למקום האסור לו ולדירה נמי אויר החצר האסור לו מיתתו אע"ג דחצר מוקף לדירה דהיינו למע שצמחו אצל קרפף שהוא רשות אחרת לא חשיב מוקף לדירה ומיתתו אצל לר"ש שפיר דמי דחצר רשותא היא והוי אויר מותר וא"ת מדקאמר כמאן כר"ש לר"ש נמי כו' משמע דמילתיה דר' זירא אחי בפשיטות כרצנן ואי אחי כרצנן אמאי נקט הואיל ואויר חצרו מיתתו תיפוק ליה משום דנפרץ צמלואו למקום האסור לו וי"ל דלשמעינן דאסור נמי משום דאויר חצר מיתתו ונפקא מינה שאם נפרץ מנא אחד לנה"ר נריך זורת הפתח מכאן ולחי מכאן אצל מטעמא דנפרץ צמלואו למקום האסור לו לא הוה נריך אלא לחי לצד רה"ר כדמשמע בפ"ק (דף יז:.) דמצינן שנפרץ צמלואו לחצר אין נריך כלום אפי' לא עירצו אי נמי אשמעינן דמיתתו והוי כרמלית ואם נפרץ לכרמלית אחר מותר לטלטל ב' אמות מזה ובי' אמות מזה אצל אם לא היה מיתתו אע"ג דנפרץ למקום האסור לו לא חשיב כרמלית ואסור לטלטל הימנו לכרמלית אחר כו' וכן פי' רש"י פרק כל גגות (לקמן דף טז:.) גבי הא דפריך לשמואל אליבא דרצנן לטלטל מגג לקרפף:

קרפף שנפרץ במלואו לחצר חצר מותרת וקרפף אסור. ושלא נפרץ ביתר מעשר דביתר מעשר חצר נמי אסורה וקשה למהר"י דעל כרחק דבקרפף צית סאתים איירי מדקאמר"י הואיל ואויר מחייה מיתרו א"כ הוה ל"ה ארכה יותר הרבה על פי שנים ברחבה וזה לא מנינו שום מנא דמתיר וי"ל דבמקום שנפרצה לא הוי יותר מעשר אצל מכאן ואילן מתרחבת והולכת א"נ צית סאתים לא שרינא ארכה יותר על פי שנים ברחבה אצל צמשהו פחות מצית סאתים שרי טפי: **וייבנין** דמשבכתא דה איפכא. אי אחי כרצנן וכגון שהקרפף גדול מן החצר ומדנקט איסור דקרפף ש"מ דכר"ש אחיא דמשום שמי רשויות לא מיתסר אלא משום ייתור אויר דבמקום מחילות דבחצר לא אסר ובקרפף אסר ולא מצי למנקט איפכא דאי הוה בחצר מלואו ובקרפף גיפופי תרוייכו מיתתו דר"ש סבר דכולהו רשות אחת הן ויתור דבקרפף נמי ליכא הואיל ואיכא גיפופי כך פי' רש"י וא"ת ולוקמה לעולם כרצנן והא דלא אמרי' איפכא משום דבחצר ליכא איסור משום ייתור אלא פירצת מלואו וי"ל דא"כ היה לו לפרש דקרפף אסור משום דאויר חצר מיתתו אי כרצנן אחי ולא מצי למימר איפכא ולכן הוצרך לאמורי דרב חסדא דהוי כר"ש מללא אמרינן איפכא משום דעבי למימר אע"ג דבקירה צה צית סאה לא הוי ייתור מורידנא הכא דהוי ייתור משום הכי לא **ט**) מצי למימר איפכא: **ההוא** בבוסתנא דהוה סמוך לאגודא דאפדנא. והוקף ולבסוף פתח והרחיקו ד' ועשו אשיתא והיה צה נמי פתח לבוסתנא נפל אשיתא וסבר רב ציצי דכיון דפעם אחת היתה מוקפת לדירה אע"פ שנפלה שרי הואיל ופתוחה נמי לאפדנא ואע"ג דפתח לאפדנא הוי לאחר שהוקף דלא ילא מהיתרו ומסיק דגודא לאפדנא אינו מועיל ורש"י לא פירש כן: **ההוא** אבוורניקא.

^א לשון שני שנאלץ בהלכות גדולות ונראה לו עיקר דאבוורניקא כמין אכסדרה או קובה שעושין למלכים בתוך הפרדס אול רב הונא עצד קנה קנה פחות משלשה ולא רצה לסמוך אאבוורניקא משום דהוקף ולבסוף ישז ומשום דהויא מחילה העשויה לנחת ולנטיעות כדמסיק ועציד שציל דקנה קנה פחות מג' מפתח הבוסתנא עד אבוורניקי אם האבוורניקא היתה עומדת בתוך הפרדס אצל אם היתה עומדת מנא דהפרדס לא היה נריך לעשות שציל אלא לחלק הבוסתנא ולמעטה מסאתים אע"ג דהיקף האבוורניקי היה עשוי לנחת ולנטיעות היה מותר לטלטל כלים ששצתו צו והנהו פירי

^ב דצי תורי היו יותר מצית סאתים משום הכי הוצרכו לערצ ערסייתא או לא יכלו לערצ יחד לכלים ששצתו צצית ורצא שלפניהו והיה סבור שהיקף האבוורניקי חשוב כמוקף לדירה אף על גב דהוקף ולבסוף ישז ואריך לומר שידעו

שרצא היה מתיר מחמת האבוורניקי ולא מחמת שהוקף ולבסוף פתח מהני כיון דהקפו לו מאדרכליין והמחילות העשויות לנחת דהא לא שייך למיפרך אהוקף ולבסוף פתח או שמא לא היה פתוח שם שום צית א"נ נוכל לומר דאבוורניקא ישז ולבסוף הוקף היה והם לא ידעו אם רצא סמן על הוקף ולבסוף פתח וצית היה פתוח לו או על האבוורניקא והקשה לו מעיר חדשה דהוקף ולבסוף ישז לא מהני כל שכן הוקף ולבסוף פתח ואחרי כן הקשה לו (דלם כן) דאבוורניקא לא חשיב מחילה משום דעשוי לנחת ולנטיעות ורצינו נתנאל מפרש דעציד קנה קנה פחות משלשה היינו שהרחיק מן הכותל ארצב ^ג להפיר כל הבוסתנא והיה הצית פתוח לו דהשתא הוי כפתח ולבסוף הוקף ורצא סבר דלא נריך כלום משום אבוורניקא אע"ג דהוקף ולבסוף פתח לא מהני הוקף ולבסוף ישז מהני:

עושין פסין פרק שני עירובין

ה"ג אפי' רצה מודה כרצ דפי תקרה יורד וסותם: **והאל** דפליג רצה דעציד קירוי כי ארזילא יליע גג משופע דליכא פה: **ומורידנא** דקרפף. צית סאתים: **שנפרץ צמלואו לחצר**. שאויר חצר מיתתו ועושהו יותר מצית סאתים ואסור וגבי קירוי דשרינא משום פי תקרה יורד וסותם: **וכי אויר המוסר לו אוסרו**. והרי חצר זו מתחילה היתה מותרת לטלטל הימנה לקרפף כר' שמעון ועכשיו שנפרץ למקום המותר לו גאסר לו ומשום ייתור ליכא למימר דהא כל חצר מוקפת לדירה הוי:

כמאן. הוי אויר המותר לו כר"ש: **לר"ש נמי**. מיתסר קרפף משום מקום מחילות שניטלו ונימוסף על האויר ועושהו יותר מצית סאתים שצמחילה היתה צית סאתים מזומאם: **ונפרצה חצר כנגדו לא גרס** צכולה שמעתמא: **דאיכא גיפופי**. ואי לאו הכי אסרי אהדידי וכרצנן דפליגי אדרי' שמעון נקט לה ובצאיין הפרצה יתירה על עשר אחאי נקט היסר בחצר ואיסור דקרפף והא מצי למימר נמי איפכא כגון שקרפף גדול מן החצר דהוי לחצר מילואה ובקרפף איכא גיפופי: **אלא**. מדנקט איסור דקרפף ש"מ כר"ש ס"ל דמשום שמי רשויות לא מיתסר וטעמא משום ייתור צית סאתים הוא דמקום מחילות מיתתן דבחצר לא אסר ובקרפף אסר ולא מצי למינקט איפכא דכי הוי חצר מלואו ובקרפף גיפופי

תרוייכו משתרו דכר"ש ס"ל דכולהו רשות אחת הן וייתור דבקרפף נמי ליכא הואיל ואיכא גיפופי: **זה אויר מחילות מייחרו**. וקרפף ייתור קאסר ציה ייתור דמקום מחילה ואילו ייתור דאויר חצר לא אסר לר' דחצר מוקפת לדירה הוי ולא הוי ייתור: **וזה**. חצר: **אין אויר מחילות מייסרו**. כלומר אין ייתור אוסר צו דחצר י' אית ציה דירא הלכך אי נקיט איפכא לא מיתסר חצר כר"ש: **בוסתנא**. פרדס דהוי נטוע אילנות: **דהוי סמוך לגודא דאפדנא**. והיא היתה לו **ה**) היקף לדירה אההוא גודא שהיה צו פתח פתוח לצד פרדס סמוכו היקף הפרדס דהוי מוקף לדירה ויתר מצית סאתים הוה: **אגודא גוואי**. הרי יש עוד מחילות פנימיות לבית והן יהו מחילות לפרדס: **ממולאי**. מקוטעים מצית עלי דאצ"י אצוה דרצ ציצי מצית עלי אחא דלאמרי' במסכת ר"ה (דף יז:.) **מולייתא**. קטועות צלא רגלים: **לגראי** ח' עצידי. וגהי דפירצה ליכא היקף דירה מיהא לימא דפרדס דהוי יותר מצית סאתים: **אבוורניקי**. אילן שזילו מרובה ונטועין אותו השרים ועושין אנטצואות תחתיו סביבותיו להחלונן תחתיו צימות החמה ולשמה שם: **בבוסתנא**. ויותר מצית סאתים שלא הוקף לדירה היה הפרדס: **נאכול נהמא הסא**. תחת האילן: **עצד קנה קנה פחות משלשה**. טפחים היקף כגון מחילות קנים ד' מחילות כחדר להניח שם צלילה המאכל ולדור שם השומר ולמחר יטלטלנו צכל הפרדס דהא אית ציה שומריה וצית דירה:

שלפניהו חצר פירצת מלואו וי"ל דא"כ היה לו לפרש דקרפף אסור משום דאויר חצר מיתתו אי כרצנן אחי ולא מצי למימר איפכא ולכן הוצרך לאמורי דרב חסדא דהוי כר"ש מללא אמרינן איפכא משום דעבי למימר אע"ג דבקירה צה צית סאה לא הוי ייתור מורידנא הכא דהוי ייתור משום הכי לא **ט**) מצי למימר איפכא: **ההוא** באגודא דאפדנא. והוקף ולבסוף פתח והרחיקו ד' ועשו אשיתא והיה צה נמי פתח לבוסתנא נפל אשיתא וסבר רב ציצי דכיון דפעם אחת היתה מוקפת לדירה אע"פ שנפלה שרי הואיל ופתוחה נמי לאפדנא ואע"ג דפתח לאפדנא הוי לאחר שהוקף דלא ילא מהיתרו ומסיק דגודא לאפדנא אינו מועיל ורש"י לא פירש כן: **ההוא** אבוורניקא.

^א לשון שני שנאלץ בהלכות גדולות ונראה לו עיקר דאבוורניקא כמין אכסדרה או קובה שעושין למלכים בתוך הפרדס אול רב הונא עצד קנה קנה פחות משלשה ולא רצה לסמוך אאבוורניקא משום דהוקף ולבסוף ישז ומשום דהויא מחילה העשויה לנחת ולנטיעות כדמסיק ועציד שציל דקנה קנה פחות מג' מפתח הבוסתנא עד אבוורניקי אם האבוורניקא היתה עומדת בתוך הפרדס אצל אם היתה עומדת מנא דהפרדס לא היה נריך לעשות שציל אלא לחלק הבוסתנא ולמעטה מסאתים אע"ג דהיקף האבוורניקי היה עשוי לנחת ולנטיעות היה מותר לטלטל כלים ששצתו צו והנהו פירי

^ב דצי תורי היו יותר מצית סאתים משום הכי הוצרכו לערצ ערסייתא או לא יכלו לערצ יחד לכלים ששצתו צצית ורצא שלפניהו והיה סבור שהיקף האבוורניקי חשוב כמוקף לדירה אף על גב דהוקף ולבסוף ישז ואריך לומר שידעו

שרצא היה מתיר מחמת האבוורניקי ולא מחמת שהוקף ולבסוף פתח מהני כיון דהקסו לו מאדרכליין והמחילות העשויות לנחת דהא לא שייך למיפרך אהוקף ולבסוף פתח או שמא לא היה פתוח שם שום צית א"נ נוכל לומר דאבוורניקא ישז ולבסוף הוקף היה והם לא ידעו אם רצא סמן על הוקף ולבסוף פתח וצית היה פתוח לו או על האבוורניקא והקשה לו מעיר חדשה דהוקף ולבסוף ישז לא מהני כל שכן הוקף ולבסוף פתח ואחרי כן הקשה לו (דלם כן) דאבוורניקא לא חשיב מחילה משום דעשוי לנחת ולנטיעות ורצינו נתנאל מפרש דעציד קנה קנה פחות משלשה היינו שהרחיק מן הכותל ארצב ^ג להפיר כל הבוסתנא והיה הצית פתוח לו דהשתא הוי כפתח ולבסוף הוקף ורצא סבר דלא נריך כלום משום אבוורניקא אע"ג דהוקף ולבסוף פתח לא מהני הוקף ולבסוף ישז מהני:

מעבר

ולא היתה בה שומריה ולא בית דירה. וא' ל"י ריש גלותא לרב הונא בנ חננא זיל תקין דוכתא דניכריך ביה ריפתא בשבת התם. ביקש להתיר לו הטילטול בכל הגן ואפילו במקום האילנות דהוה חד גיסא נטיעות וחד גיסא דרעים. אול רב הונא עבד קנה קנה פחות מג', כחדא גיסא מן הנטיעות ועד הבינין שבנה (כגון) [בגן] אחרי נטיעתו. וסמן בהאי גיסא אחריתו בגדר של גן שהוא גבוה י' טפחים דליהוי כאילו הוקף לדירה. אול רבא

מסורת הש"ס

^א) ארזילא פירוש ערסלא. ערוך פי' ככל פירוש שכתבו המוס' דהכא, ^ב) א' לעיל [כג:.] ^ג) ינמות עו. ושו"ת, ^ד) נ"י גאון זה נאמר על ארס גדול מפני שהוא גדול מדבר גדולות. ערוך ערך מל ^ה) גירסת הערוך אבוורניקי וכן גירסת מוס' לעיל דף כד. ד"ה פשיטא, ^ו) ס"א לית ציה שיערף, ^ז) והיא היתה לו אחת ממחילותיו וע"ש ההוא גודא כ"י פרדס הוקף הפרדס כ"י כצ"ל רש"ל, ^ח) נמי רוחותיה הביע כי הד"ה. רש"ל, ^ט) צפי' צני, ^י) לקמן כ. ד"ה לרעב, ^{יא}) א"י האבוורניקי היה ע"י קנים ומנו דמתי קנה להיות מחילה לעצמו מהני נמי ליסויה אבוורניקי מוקפת לדירה [נ"מ ועי' רש"ל, ^{יב}) נדרש] ארבעה, וכו' צמוס הרא"ש,

הגהות הב"ח

^א) רש"י ד"ה דהוה סמוך לגודא דאפדנא והיא היתה לו אחת ממחיצותיו ועל שם ההוא גודא היה צו פתח פתוח לצד פרדס הוקף כצ"ל וציתת סמכו נמחק: ^ב) תוס' ד"ה א' וד"ה הכא דה"ל:

מוסף רש"י

משום דאתו במורלאי. ממשפחה אומללה מצית עלי, דלמיתרן בפ"ק דר"ה אצ"י ורצא מדצית עלי קאחו (יבמות נו.) שהיה ממשפחה רעועה (ב"מ טז.) צית עלי שכן כרומי ימים, ולי נראה ממולאי בגטויס, בעלי מומין שאין חיינ כשאר בני אדם, לשון (ב"ב נד.) שקל מוליא וסדי צנלא (בבבית פה.) או: על שם מקומן נקראו בני עלי ממולאי, דלמחר דבראשית צרה בתחלת פרשה ניט ואברהם וצן טעיות פסאלת שיהי וגו' י"מ אול למנאלא ראה אותם שחורי ראש, אמר להם שמה ממשפחת עלי אדם דמצי ציה וכל מצות ומצוה, צוצח ומנחה הוא לשון מתכסר אצל מתכסר בצורה ובגמילות חסדים (רשב"ם ב"ב קלז.) וכענין שם קנא, א. אמריהו מילי מורלייתא. דברים בגטויס, לשון מוליא צמולא צמור' (י'): בגשיות (ב"מ קט.) או: דברים כמותים שאין צה ממש לשון (איזו ית) ימל קצירו (רשב"ם ב"ב שט) א"נ כגון מוליא צמולא, בגשיות, כלומר בעלי מומין, ועל שם מקומם מגדפס דכמצי (מיהא א) בני אצויי ללכז (צפניה צ) ועקרון עתקן (רשב"ם ב"ב קלז:).